

Senebirli Kardeşler

Yordan YOVKOV*

Türkçesi: İslâm Beytullah ERDİ

Şterü dede, boğucu sıcaktan hastalanmış bir kuş gibi kanatlarını aşağıya sarkıtan yel değirmenin güneyindeki tek başına yükselen iki ağaca bakıyor, Senebirli kardeşleri düşünüyordu. İki ağacın göğe, iki yeşil direk gibi yükseldiği ufuk çizgisinin öte tarafında Senebir köyü bulunuyor, Petır ile Pavli kardeşler burada yaşıyordu.

Onlar, mütevazı, uysal öküz gibi çalışkan, Allah'tan korkan, merhametli insanlar değil ki, diye düşünüyordu Şterü dede. İkisi de kış günlerinin en büyük soğuklarında, Tuna ırmağı donduğu zaman beri kıyıya geçen ve Dobruca ovasını dilim dilim dilen gök tüylü bataklık kurtları gibi korkunç ve yırtıcıydılar. Onlar işte böyle çıkıvermişlerdi meydana. Rus muhaberesi sırasında gelmişlerdi Senebir'e. Önlerinde bulutlar gibi hergele, koyun ve sığır sürüleri vardı. Ve bunlar, alın teriyle kazanılmış mal olamayıp karışık zamanlarda şuradan buradan yağma edilmişti. Senebir'e, sakırganın canlı ete battığı gibi battılar. Fakir ve çaresizler önlerinde diz çöktü, güçlüler de ya bıçaklandılar ya da boğanın boynuzlarıyla ezdiği gibi ezildiler. Yirmi yıl zarfında da iki kardeş bütün köyün sahibi oldu.

Senebir'de yalnız bir varlıklı insan kalmıştı: o da Halil Hoca'ydı. Onun çardaklı ve şimdi Şterü dedenin uzaktan seyrettiği, önünde göğe yükselen iki karaağaçlı beyaz konağı da Senebirli kardeşlerin eline geçince, burada hâlâ tutunmaya çalışan bir avuç Türk de yerlerinden sökülerek Anadolu'nun yolunu tuttular.

* Hikâye Bulgarski Pisatel Yayınevinin 1969'da yayınladığı *Yordan Yovkov - Razkazi* adlı kitaptan alınmıştır. Büyük hikâye ustası Y. Yovkov 1880'de Sliven'in Jeravna köyünde doğdu. Liseyi bitirdikten sonra babasının koyun bakıcılığı yaptığı Hacıoğlu Pazarcık'ın (Dobriç) Cifutköy (şimdi Yovkovo) köyüne yerleşti. Burada ve civar köylerde bir süre öğretmenlik yaptı. Astsubay rütbesiyle Balkan savaşlarına katıldı. 1. Dünya Savaşı'nda *Voenni İsvestiya* (Askerî Haberler) gazetesinde muhabir olarak çalıştı. 1920'den 1928 yılına kadar Bükreş Büyükelçiliğinde basın ataşesi görevinde bulundu. 1937'de vefat etti. Eserlerinde insanlar arası ilişkilerde hep güzellikleri aradı. Gönül "mühendisi" oluşu en çok dikkat çeken özelliğiydi. Bulgar hikâyeciliğın en büyük ustası olarak gönüllerde taht kurdu.

Eserleri: *Kray Mesta* (Mesta Irmağı Boyunda), *Zemlyatsi* (Hemşehriler), *Staroplaninski Legendi* (Kocabalkan Efsaneleri), *Veçeri v Antimovskiya Han* (Antimovski Hanında Geceler), *Çiftlik Kray Granitsata* (Sınır Boyundaki Çiftlik) vb.

Bu toprakta doğup büyüdüklerinden ötürü büyük bir kederle ayrılıyorlardı. Hayatlarında ağızlarına bir damla şarap koymadıkları hâlde şimdi adamakıllı içmişlerdi. Dostlarıyla horon teptiler, türkü söylediler, ağladılar, düne kadar düşmanları olanlarla bile sarmaştılar. Sonunda da bütün köylüler onları köy dışına kadar uğurladılar. Şterü dede de, uğurlayanlar arasındaydı... Yola, sabaha karşı çıkmak niyetindeydiler, işte artık ay doğmuştu. Gök tertemizdi, ova uzanabildiği kadar uzanmıştı, üzerini beyaz bir duman kaplamış, köyün bulunduğu yerde de sönük, karanlık pencereyi beyaz evlerin duvarları arasında yan yana iki insan, geçmişin iki hayaleti gibi iki siyah karaağaç yükseliyor, gidenlerin ardından bakıyordu.

Halil Hoca bu iki ağaca ve arkalarındaki evine baktığı, vedalaşacakları, erkeklerin delicesine türkü söyledikleri, kadınların ağlaştıkları sırada Şterü dedeye yavaşıca:

—Hoşca kal, Şterü çorbacı, dedi. Gidiyorum artık. Uzaklara, denize kadar gideceğim. Orada da buradaki gibi kötülükle karşılaşsam daha ötelere, denizin öbür tarafına geçeceğim. Bildiğin gibi mülkümü iki kardeşler aldı. Varsın alsınlar. Helal olsun. Ama, dinle bak sana ne diyeceğim: şu iki karaağacı görüyor musun? Onları rahmetli babam, ben ve daha sonra kardeşim dünyaya geldikten sonra kendi eliyle dikmiş. Onlara bizim namımız verilmiş, bizim kismetimiz olmuşlar. Biliyorsun onlar yemyeşil, dalları arasında hiç kuru çırpı bulunmayan şen ağaçlardır. İleride ne olur bilmem! Ama, Allah'ın birine bahşettiği varlığı, geri alıp başkasına vereceğine de inanmıyorum. Şterü çorbacı sözlerimi iyi belle... dedi.

Fakat insanların kaderi yine de Allah'ın elinde: Senebirli kardeşlerden büyüğü Petir, artık yorulmuş, ihtiyarlamıştı, bundan ötürü de çocuklarını terk ederek kendi avlusundaki bal arılarıyla meşgul olmaya başladı. Günün birinde de aniden ölüverdi. Hem de olmayacak bir şeyden, bir arı sokmasından öldü. Arı kimi sokmaz ki!.. Ama, onun her yanı şişti ve bir iki günde öteki dünyaya göçüverdi. Fakat Şterü dede, büyük kardeşin ölümü olayına değil de avluda uçları göklere uzanan karaağaçlardan birinin o günlerde ütülenmiş gibi dallarını kısıvermesine, çok geçmeden de kuruyuvermesine şaşıtı. Ağaç bundan sonra taze filiz salmadı, ertesi yıl da onu kestiler. Şterü dede bu olayı çok düşündü. Bazı defa: “Kuraklıktandır” dedi. Gerçekten de o yıl büyük kuraklık oldu. Bazı defa da: “Halil Hoca'nın dedikleri doğru çıktı, keramet bu!” dedi, fakat bunu bir kimseye söylemeye cesaret edemedi, sırrı kendisine sakladı.

Ortada bir ağaç kaldı. Ağacın gövdesi ufkun ötesinde gizli kaldığından ve dalları yukarıda ikiye ayrıldığından bir değil de yine iki ağaçmış gibi görünüyordu. Onu uzaktan seyredenler, iki ağacın yerinde durduğunu sanıyor, Senebirli kardeşlerden her zamanki gibi bahsediyorlardı.

Her şeyin öyle olmadığını yalnız Şterü dede biliyordu. O, ilk kerametten sonra öteki kardeşin, yani Pavli'nin işi daha da tıkrında gitmeye başladı. İlk karısı öldü, genç ve daha güzelini aldı, daha birkaç çocuğu geldi dünyaya. Zenginliği ve gücü daha da arttı. Şterü dede, Halil Hoca'nın dedikleri yine asılsız, masalmış, gibi düşündü.

Ama, bugünlerde öyle bir olay vuku buldu ki tarlalardan demet çeken ve yollarda yolculuk eden köylüler, (bu geniş ovanın yolları sanki hep ortasında yükselen o ağaçların etrafında dolanıyordu) Senebirli kardeşler hakkında her zamankinden daha fazla bahsetmeye başladılar. Ortada büyük bir havadis dolaşıyordu. Üvey ananın kendisinden nefret ettiği ve öz babası Pavli tarafından azarlanan ve bundan ötürü de evden kaçan delikanlı denebilecek yaştaki oğlu, aylarca ortadan yok olduktan sonra arkadaşlarıyla Senebir dolayında görünmeye ve yol keserek soygunculuk yapmaya başlamıştı. Şimdi herkesin ağzında yalnız: "Senebirli Pavli'nin haydut oğlu!" sözleri dolaşıyordu.

Yalnız Şterü dede: "Şimdi bir şey olacak" diye düşündü. Bir, iki gün, bir hafta ve haftalarca bekledi. Her şey eskisi gibi gidiyordu. Senebirinin harmanında harman makinesi harıl harıl çalışıyor, ambarlarına altın rengi buğday taneleri doluyordu. Demet yığınları harman kenarına dağlar gibi oturtulmuşlardı. Şterü dede dayanamadı, kalktı Senebir'e yollandı. Karaağaca önden, arkadan, sağdan, soldan, her taraftan baktı: ağaç sapasağlam, yemyeşil, şen şatırdı, hiçbir yerinde kuru çırpı görünmüyordu.

Su değirmeninini yukarı merdiveninde oturan Şterü dedenin aklından işte böyle düşünceler geçiyordu. Dokurcunların gölgeleri uzadığı, anızlığa yumuşak ve zarif bir aydınlık yayıldığı ve etrafın serinlediği bir sırada yerinden kalkarak kovanlarının yanına gitti. Karşılıklarına çömelerek arıların ardı ardına dönmelerini ve iri yağmur damlaları gibi tup tup, ağır ağır konmalarını seyrediyordu. "Baldan ağırlaşmış zavallılar!" diye düşünüyor ve buna da içten seviniyordu. Kendinden öyle geçmişti ki, değirmen önünde iri gök beygirli bir arabanın durduğunu ve araba sahibinin elindeki kamçı ile köpeği kovarak ondan yana geldiğini ta köpek havlamaya başladıktan sonra fark etti. Senebirli Pavli'yi tanımakta güçlük çekmedi.

Ne yaşı, ne de bugünler başına gelen kaygılar onu değiştirebilmişti. Hep öyle dik ve kurumlu, geniş ve çevik adımlarla adımlıyordu. Onu herkes uzun yıllardan beri hep öyle bellemişti: beyaz saçlı, beyaz haydut bıyıklı ve kıpkırmızı bir çehre. Gök aba, gök potur giyiyordu, belindeki kırmızı kuşağının üzerine fişekliği geçirilmişti. Martini arabadaydı. Senebirli, silahsız hiçbir yere çıkmazdı.

Şterü dedeye yaklaşınca kalınca yüksek sesle kalabalık insana konuşurcasına konuştu. Havadan, bereketten, yakında sona erecek harmandan bahset-

tiler. Senebirli Şen görünmeye çalıŐıyordu amma, Őter dede gözlerinde gizlenen kederi fark etmekte gecikmedi. Senebirli kendi de bir ara susarak yere baktı.

—O haymanayı, benim oğlanı görmedin mi? Buralara uğramadı mı? diye deđiŐik bir sesle sordu.

—İvano’yu mu? Hayır. Buralara hiç uğramadı.

—Uğramadı mı? Bana yalan sylemeyesin?

—E, Pavli sen de, uđramadı diyorum sana!

Senebirli gerçek bir Őeyi ifade edermiŐiŐesine elindeki kamıyı savurarak:

—Ben gördüm, hem de... dedi ve bir iki yutkunduktan sonra:

—Gördüm ben benim İvano’yu, hem galiba duasını da okudum. İnsanın böyle oğlu olacağına olmaması daha hayırlı, diye ilave etti.

Senebirli içindeki kederi dıŐarıya vurmak için acele acele konuştu:

—Geçen akşam Petri’nin hanının yanından geçtim. Geç vakitti. Hana girdiğim zaman Petri bana: “Aman Pavli ağabey, geceleyin, bir yere çıkma, o herifler buradan biraz önce geçtiler, İvano da aralarındaydı, dedi. “yle mi?” dedim. Arabaya atlayarak atlara birer kamçı vurup, peŐlerine düŐtüm. Baksana Őu atlara, kuŐu tutacaklar. Bir yerde insan karartıları belirdi, bazıları atları tutmaya saldırdı. Martini kaldırdım... Biri: “Baba, benim!” diye haykırdı.

—Kim İvano mu? diye sordu Őter dede.

—İvano’ydu, tanıdım. Gözümü kırpmadan ateş ettim, Őter. Öyle doğrudan kalbine ateş ederek atları kamıladım.

—ldrdn m?

—ldrdm sanıyorum.

Őter dede hayretle baktı ona. İki de sustu.

—Olamaz, diye mırıldandı Őter dede. ldrmŐ olsaydın orada kalırdı. Oraya gittin mi?

—Gittim elbet.

—E?

—Bir Şey yok, ne kan ne insan.

—Gördün m? Sana yle gelmiŐ! dedi Őter dede.

Sevindiđi sesinden de belliydi.

Senebirli başını salladı. Öyle uslu salladı ki sanki, Şterü dedenin karşısında Senebirli Pavli değil de, bambaşka mütevazı bir insan vardı.

—Keşke senin dediğin gibi olsaydı, Şterü, keşke... Sana doğrusunu söyleyeyim, ateş ettim ama, kalbim paramparça oldu, öz oğul bu sana! Ne olduğunu ben de bilemiyorum, belki de öldürmemişimdir! Öyle ya, ne kan var ortada, ne de başka bir şey var. Ama, bir de düşünüyorum, onun o haymana arkadaşları bir de onu götürüp bir yere gömdüyseler?

—Aklına öyle kötü düşünce koyma sen, Pavli.

—Bilmem. Şimdi onu ölü diri bulmalıyım.

Senebirli doğruldu. Şterü dede karşısında yine evvelki o kaba ve baş eğmez Senebirliyi gördü.

—Ne büyük kuraklık! dedi Senebirli. Ağabeyim Petr'ın öldüğü yıl da böyle kuraklık çökmüştü ortalığa. Öyle büyük kuraklıktı ki evimizin önündeki ağaçlardan biri kuruyuverdi...

Epey daha konuştular ve ortalık kararmaya başladığı bir sırada Senebirli rabasına atladı ve kır atları dört nala kaldırarak oradan ayrıldı...

Şterü dede, yel değirmeninin merdiveninden bu kır atlı arabanın çeşitli yollarda nasıl dolaştığını birkaç gün hep öyle seyretti. Araba uzaklaşıp gözden kayboluyor, bir neden sonra yine başka bir yerde görünüyordu. Ortasında iki ağacın yükseldiği kurumuş düz ovada dönüp dolaşıyordu.

Bir akşam değirmen önünde çocuk sesine benzer temiz bir genç sesi duyuldu. Şterü dede dışarı fırladı. Bir de ne görsün: karşısında Senebirlinin kaybettiği oğlu İvanço dikiliyordu. Şterü dede onu içeriye aldı. Oğlan sanki dünyanın öbür ucundan geliyordu: üstü başı paramparçaydı, yorgun ve argındı. Kurt gibi açtı. Şterü dede ilk önce onu doyurup suladı. Oğlan babasından af dilemeye geldiğini söyledikten sonra uyudu.

Kuşluk vaktinde uyandı. Şterü dede onu uyandırmaya kıyamıyordu. Oğlana baktı baktı: “Varsın uyusun, ben varıp babasına haber vereyim de sevin sin” dedi içinden. Ve Senebire yollandı.

Köye öğlen üstü vardı. Senebirlinin harman makinesi durmuştu. Herhâlde işçiler bir gölgede yemek yiyorlardı. Bir ara batozun üstünde Senebirli Pavli görüldü. Yüzü kapkara kesilmiş, öfkeliydi, belindeki fişekliği parlıyordu.

—Daha mı yiyeceksiniz be, diye haykırdı. Haydi kalkın, kafamı kızdırmayın! Makinist, derhâl makineyi çalıştır!

Motor fısıldayarak buhar saldı, tekerlek ilk önce boş döndü, sonra kayışı takılınca, batoz da vahşi bir hayvan gibi böğürmeye başladı. Senebirli hep

böyle öfkeli, haznenin karşısına geçerek onu buğday demetleriyle doldurmaya başladı. Hem hazneyi dolduruyor, hem de işçilere bağıyordu.

—Ne de nalet adam, insanlara rahatla yemek de yedirmiyor, diye düşündü Şterü dede.

O yığınların hizasına gelinceye kadar, makine gözlerinden kayboldu. Batoz bir ara boğuk boğuk bağırdı, durakladı, sonra yine boş dönmeye başladı. Ortaliğa büyük bir gürültü yayıldı. Bir kadın acı acı bağırmaya başladı. Motor göğüs geçirir gibi yeğnildi ve durdu. Şterü dede:

—Bir şey oldu galiba, diyerek adımlarını sıklaştırdı. Yığınları geçince, Senbirlinin evi dolayında karınca öbeğini andıran insan kalabalığı gördü. Bazıları haykırıyor, bazıları da ağıt yakıyordu. İşçilerden biri Şterü dededen yana koşarak korkak bir tavırla:

—Çorbacı, bay Pavli öldü, makine onu paramparça etti, dedi...

Şterü dede yerinde donup kaldı. Sonra başını kaldırarak karaağaca baktı. Ağacın tepe yaprakları sararmış, dalları kurumaya yüz tutmuştu. Şterü dede sanki bir şeye inanmak istercesine etrafına bakındı; toprak kurumuş, dilim dilim ayrılmıştı, ortalık fırın gibi kızgındı. Gerçekten bu yıl da kuraklıktı ama, acaba Halil Hoca'nın söyledikleri gerçekleşmemiş miydi? Karaağaç hiçbir şey olmamış gibi hâlâ yerinde dimdik duruyordu, fakat artık ölmüştü.